

Louis Paul Boonkring
“Naar het einde van de oorlog in Oekraïne?”
22 februari 2024
GC De Markten, Brussel

Verslag

Een geluidsoptname van het volledige debat staat op de website van de Boonkring (www.lpbboonkring.be). In dit verslag wordt een verkorte transcriptie van het debat gegeven die ook op de website staat.

Het panel bestond uit Tom Sauer, professor internationale politiek aan de Universiteit Antwerpen, Ludo De Brabander, vredesactivist en woordvoeder van Vrede v.z.w., Sven Biscop, docent aan de Universiteit Gent over internationaal en defensiebeleid en directeur van het programma Europa in de wereld aan het Egmontinstituut Brussel en Fiel Vanthemsche, Adjunct Permanent Vertegenwoordiger van België bij de NAVO. De moderator was Gie Goris (vml. hoofdredacteur MO* Magazine).

Als opening vraagt de moderator **wat het beste is dat de panelleden over de oorlog in Oekraïne de afgelopen weken gehoord of gelezen hebben.**

Voor Tom is dat het artikel van Philippe Van Parijs in De Standaard waarin hij pleit voor een compromis tussen Rusland en Oekraïne zoals ook o.a. Henry Kissinger, Jürgen Habermas, John Mearsheimer, Edgar Morin, ... deden. In Vlaanderen voelt Tom zich als enige in hun gezelschap. Voor Ludo is het interview van Tucker Carlson met Poetin (op 9 februari 2024) iets opmerkelijks waarin Poetin een opening maakte voor onderhandelingen. Sven haalt een recente opiniepeiling aan waaruit blijkt dat niemand in Europa nog gelooft in een overwinning van Oekraïne en hij vindt dat onze beleidsmakers hiermee rekening moeten houden in hun communicatie en duidelijk moeten maken waar we eigenlijk willen landen. Fiel tenslotte vindt het merkwaardig dat een meerderheid van onze publieke opinie er geen goed oog in ziet voor Oekraïne maar dat een zelfde meerderheid Oekraïne blijft steunen.

De afspraak werd gemaakt dat elk van de 4 sprekers als eerste een thema zal behandelen gevolgd door korte commentaren van de anderen.

Waarover gaat deze oorlog eigenlijk, waarom begon Rusland deze oorlog is het eerste thema.

Tom mag de spits afbijten en geeft 3 mogelijke verklaringen. 1) Expansionisme uit frustratie na de implosie van de Sovjet-Unie. Maar buiten 2014 heeft hij geen expansionisme gezien en Rusland is daartoe trouwens niet in staat want het bnp van Rusland is slechts gelijk aan dat van België en Nederland samen, de bevolking van de EU is 500 miljoen terwijl die van Rusland krimpende is en slechts 165 miljoen bedraagt en de militaire uitgaven van de NAVO zijn 1.200 miljard dollar terwijl die van Rusland, sinds de oorlog, nu 110 miljard dollar bedragen. Vandaar dan ook dat hij geen schrik heeft dat Rusland ons zal aanvallen. 2) Het gevaar dat de democratische wind in Oekraïne overwaait naar Rusland vindt hij een verklaring die wel steek houdt. 3) Maar een nog veel belangrijkere verklaring is de perceptie van onveiligheid vanuit Moscow. Na het verdwijnen van de Sovjet-Unie is de NAVO wel blijven bestaan (het Warschau Pact niet) en heeft zich uitgebreid richting Rusland zelfs al was er beloofd dat niet te doen. Oekraïne werd hen afgenomen door de NAVO (2008) en de EU (2013) en dit vormt een dikke rode lijn voor Rusland, en niet alleen voor Poetin. Met de NAVO beslissing in 2008 (dat Oekraïne lid van de NAVO kon worden) werd deze rode lijn overschreden en Poetin was woest. Merkel en Sarkozy vreesden voor deze reactie maar de druk van de VS (George Bush, junior) was zo groot dat ze enkel hebben kunnen verhinderen dat er een datum voor het lidmaatschap in de beslissing opgenomen werd. En nu komt die oorlog als een boemerang in ons gezicht, ons Europees gezicht, want Amerika is de lachende derde: het verkoopt ons nu duurder gas, kent geen vluchtelingen en onze inflatie is hoger dan in de VS. De doelstelling van Oekraïne is te winnen maar niemand zegt wat dat betekent. Is dat het terugdrijven van de Russen uit Oekraïne? Tom denkt dat dit niet zal gebeuren omdat Poetin zo woest is en de militaire

situatie van Oekraïne er niet goed uit ziet (gemiddelde leeftijd van de soldaten aan het front is 47 jaar, niemand wil nog gaan vechten, geen wapenleveringen meer uit de VS, ...). Hoe langer Oekraïne wacht om te onderhandelen, hoe erger het wordt en zolang beide partijen niet inzien dat ze aan tafel moeten gaan zitten blijven ze in een impasse zitten.

Sven brengt 2 nieuwe factoren in het debat: de status van Rusland (respect afdwingen als grootmacht, de persoonlijke status van Poetin) en de invloedssfeer van Rusland herstellen eerder dan aan expansionisme te doen. Hij verwijst naar de Russisch-Georgische oorlog in 2008 en dat Wit-Rusland een volledige satelliet staat van Rusland is en vindt persoonlijk dat de belofte aan Georgië en Oekraïne om lid van de NAVO te worden een vergissing was. Rusland had i.p.v. een oorlog te beginnen op een andere manier kunnen reageren. Poetin had andere opties, bijvoorbeeld Oekraïne een heel ferm aanbod doen, maar hij heeft tweemaal gekozen om een oorlog te beginnen (in 2014 en 2022). Niemand heeft hem daartoe gedwongen, besluit Sven.

Gie stelt vast dat Sven het onveiligheidsgevoel niet tegenspreekt en vindt dat zijn toevoegingen over status en invloedssfeer moeten meegenomen worden in de vraag waarover deze oorlog gaat.

Ludo volgt de geopolitieke analyse van Tom en wijst op de vele waarschuwingen tegen de verdere uitbreiding van de NAVO. Op 1 april 2008 verklaarde de Franse premier François Fillon dat Frankrijk tegen de toekenning van het lidmaatschap aan Georgië en Oekraïne was omdat dit de machtsevenwichten in Europa zou doorbreken maar enkele dagen later (op 4 april) drukte de Amerikaanse president George Bush op de NAVO top in Boekarest de beslissing toch door. Voor Ludo is dit een oorlog in verschillende lagen. Oekraïne was reeds in 2004 (Oranje revolutie) politiek verdeeld met nationalistische groeperingen, met 17% van de Oekraïense bevolking die Russisch is en velen in het oosten van Oekraïne zagen het verdrijven van president Janoekovitsj in 2014 eerder als een staatsgreep dan een revolutie. Op de vraag van de moderator of de bescherming van die Russische minderheid in Oekraïne mede als een legitimering voor de oorlog kan worden gezien en of Russische minderheden in Centraal-Azië ook een aanleiding tot interventie zouden kunnen zijn heeft Ludo geen antwoord maar hij denkt dat Rusland wel begrepen zal hebben dat een land binnenvallen niet zo eenvoudig is. Veel gaat terug op het uiteenvallen van de Sovjet-Unie en wat betreft de Krim, waar Rusland een belangrijke militaire basis heeft, wordt de NAVO beslissing als een provocatieve daad gezien door de Russen die de Krim als van hen beschouwen.

Fiel stelt tot slot van de eerste ronde vast dat alle 4 sprekers het eens zijn over het feit dat een groot deel teruggaat tot het uiteenvallen van de Sovjet-Unie dat slecht afgehandeld werd. Er zijn altijd minderheden in Oekraïne geweest (Hongaarse, Duitse, Russische, ...) maar Oekraïne zal wel werk zal moeten maken van hoe het met zijn minderheden omgaat. De expansie van de NAVO wordt inderdaad door Rusland als een bedreiging gezien maar de NAVO heeft nooit actief aan uitbreiding gedaan en enkel gezegd dat iedereen die haar waarden deelt welkom is. Van het compromis van 2008 ging geen imminente dreiging voor Rusland uit aangezien er geen datum bepaald werd en er eerst aan tal van voorwaarden moet voldaan worden. Oekraïne zou dus in 2009 geen lid van de NAVO worden en om dan in 2022 te zeggen dat dit de reden is om Oekraïne binnen te vallen is niet ernstig. Gie merkt dat de onderliggende reden misschien wel het gevoel van onveiligheid in Rusland was want als de NAVO opschuift tot aan die lange grens met Oekraïne voelt het zich misschien minder veilig. Hij wijst ook op het offensief optreden van de NAVO in Afghanistan wat voor Fiel geen schoolvoorbeeld was van hoe het moet. Maar indien Rusland door Oekraïne binnen te vallen de uitbreiding van de NAVO wilde tegenhouden, dan is het daar faliekant in mislukt, vindt Fiel, want Finland en Zweden zouden nooit lid van de NAVO geworden zijn zonder die inval in Oekraïne. De grens van Rusland met de NAVO is duizenden kilometers langer geworden, niet met Oekraïne maar nu met Finland.

Gie geeft nog even de kans om verder in te gaan op de vraag waarom die oorlog plaatsvindt.

Volgens Sven heeft Poetin een artificieel probleem gecreëerd want vanuit de objectieve geopolitieke situatie van Rusland zou het meer bezorgd moeten zijn over China waarmee het duizenden kilometers grens heeft. In

Russisch Azië woont bijna niemand terwijl het vol zit met grondstoffen en aan de andere kant heb je 1,3 miljard Chinezen. Maar volgens Gie is Poetin te afhankelijk van China en heeft Xi het veel slimmer aangepakt en een vriendschap zonder grenzen afgesloten i.p.v. Poetin in de hoek te drummen. Teruggaand naar zijn argument van status vindt Sven dat gezien Rusland het tegen China niet kan halen het dan maar geprobeerd heeft met Oekraïne om zijn status daar te affirmeren maar helaas is het mislukt.

Tom geeft Sven gelijk wat die status betreft maar wij hadden dat moeten inzien. Wij, vooral Amerikanen, hebben te weinig empathie getoond en ons te weinig ingeleefd in de Russische belangen. Dat is wat hij zijn studenten aanleert. We hebben vergeten Rusland te integreren in de Euro-Atlantische veiligheidsarchitectuur na de Koude Oorlog. We hebben Rusland genegeerd en dan geprovoceerd met al die NAVO uitbreidingen tot en met Oekraïne dat als een bufferstaat gold. De Amerikanen hebben het hard gespeeld terwijl er een idealistisch alternatief was. Gorbatsjov, Mitterand hebben voorgesteld Rusland in de NAVO op te nemen maar de Amerikanen hebben dat niet gewild. De Russen hebben 3 keer gevraagd om lid te worden van de NAVO maar voor de Amerikanen was het driemaal njet.

Ludo tenslotte vindt dat je Oekraïne niet moet isoleren. Die invasie past in een algemeen geopolitiek ongenoegen en hij verwijst naar de eerste boze speech van Poetin op de veiligheidsconferentie in München in 2007 waar hij zwaar uithaalde tegen de bouw van een rakettschild. Dat is de reden waarom hij dan is gaan inzetten op de supersonische raketten. Hij zag dat schild als een inbreuk op de nucleaire machtsbalans. Hij vermeldt verder ook Irak, Servië, ... en situeert al die zaken in één groot geopolitiek spanningsveld en dan is het ook wat te simpel om te zeggen dat de grootmacht status van Rusland aan de basis van de oorlog ligt. Rusland wil ernstig genomen worden.

De moderator merkt op dat ernstig genomen worden één iets is, maar een invloedssfeer herstellen is een ernstige zaak waar je niet alleen vanuit Moscow of Evere over kunt spreken, je moet ook vanuit Kiev en de bevolking denken. Hij rondt deze eerste ronde af met de vaststelling, los van de verschillende motieven ervoor, dat deze oorlog een vergissing is, ook vanuit Russisch perspectief. Het is een drama voor Oekraïne en een slechte zaak voor de wereld. Tom gaat wel akkoord met Gie maar vreest dat Poetin toch zal binnenhalen wat hij minimaal wou binnenhalen, namelijk die ijsvrije haven, die hij al heeft en niet meer zal afgeven, en dat Oekraïne geen lid van de NAVO zal worden. Maar Poetin zal ook verliezen want Oekraïne zal deel uitmaken van de westerse invloedssfeer.

Als overgang naar het tweede thema stelt Gie dat de oorlog niet alleen in Oekraïne uitgevochten wordt maar dat het debat ook bij ons woedt: in het discours dat gevoerd wordt in België is nauwelijks iemand te vinden die ingaat tegen hogere uitgaven voor defensie (2% van bnp), de versterking van de NAVO, het opdrijven van eigen wapenproductie, al onze granaten sturen, ... **Er komt geen einde aan de oproepen om deel te worden van de oorlog en de vraag is of dit discours de enige mogelijke reactie is en of dit de juiste reactie is?**

Voor Fiel zijn we, vandaag op dag 729 van de oorlog, al deel van de oorlog sinds het moment dat Rusland Oekraïne binnenviel, alleen willen we het niet zeggen. Kiev ligt niet verder van Brussel dan Lissabon. Geen van beide partijen zal de oorlog winnen. Maar Kiev en Moscow zijn nog niet klaar voor onderhandelingen en Evere moet zich daar vooral niet mee moeien. Om Oekraïne een kans te geven aan de onderhandelingstafel moet het sterk staan. Hij stelt vast dat Oekraïne niet aan het winnen is maar ook niet aan het verliezen. Oekraïne houdt stand, ze zijn moe maar er is geen oorlogsmoeheid en indien Zelenski de oorlog nu zou willen stoppen dan is er burgeroorlog, hij moet rekening houden met zijn publieke opinie. Op de vraag of we Oekraïne moeten blijven steunen en of we ons moeten voorbereiden antwoordt Fiel volmondig ja want Poetin verstaat maar één taal en dat is de taal van de macht. Je moet wel praten met je tegenstander ('keep your friends close, keep your enemies even closer') maar je moet ze ook begrijpen. En aangezien Poetin maar de taal van de macht verstaat, en als die er niet is, heeft het geen zin om met hem te praten en zal hij gewoon zijn ding doen. De moderator stelt vast dat Fiel zegt dat we een tegenmacht, meer militaire macht moeten uitbouwen en vraagt of die investering binnen het NAVO kader moet gebeuren of indien we naar

een Europees vredesbeleid moeten gaan. Fiel vindt dat daar geen tegenstelling tussen bestaat en dat we dus geen 2 legers moeten oprichten maar dat we wel de Europese inspanningen moeten versterken. Als we vandaag uit de NAVO stappen kunnen we niets. Gie verwijst naar de oproep van 15 jaar geleden voor een Europees leger maar daar is niets van gekomen. Voor Fiel hebben we geen één Europa maar we moeten wel naar een Europese pijler binnen de NAVO streven.

Tom ziet enkel een oorlogsnarratief in onze media met 'one sided information': De Standaard vermeldt dorpen die heroverd worden door Oekraïne maar wanneer de Russen dorpen veroveren wordt dat zelfs niet vermeld. Jan Balliauw zegt: 'Deze oorlog is van existentieel belang voor Europa' maar indien dat zo is zouden we al lang troepen moeten gestuurd hebben maar dat doen we niet. Men wil meer uitgaven voor defensie maar hoe zullen we dat doen wanneer we 30 miljard moeten besparen? Zijn alternatief is een vredesnarratief waardoor de bevolking klaar gemaakt wordt om tenminste te proberen om te gaan onderhandelen. Als wij de druk opvoeren op Zelenski om te gaan onderhandelen en geen wapens meer leveren zal het vlug gedaan zijn. Als de Chinezen de druk opvoeren op Poetin dan moeten ze gaan onderhandelen. Maar dat idee van onderhandelen wordt niet eens vermeld op de VRT. Niemand komt daar voor op. Tom besluit cynisch dat we goed bezig zijn.

Ludo geeft een concreet voorbeeld: in september 2022 heeft hij een boek uitgebracht met als titel 'Oorlogskoorts' en hij weet van 2 journalisten, onafhankelijk van elkaar, dat het boek niet mocht besproken worden in De Morgen omdat dat niet paste in het narratief. Heel de strategie in de media is gebouwd op illusie en alarmisme. In de zomer werd grote verwachting gecreëerd over het Oekraïense offensief dat compleet mislukt is en nu is Rusland opnieuw aan zet. Dat oorlogsnarratief komt een aantal actoren goed uit: de gasleveringen uit de VS en het militair industrieel complex. Hoe langer die oorlog duurt, hoe meer dat het ten nadele van Oekraïne is maar ook ten nadele van ons want we komen in een wapenwedloop, we herhalen wat er in de koude oorlog gebeurde. De andere gaat ook meer wapens aanschaffen en als hij dat niet kan dan heeft hij nog kernwapens. En dus krijg je in naam van de veiligheid een zeer onveilige situatie in Europa. Waar is de diplomatie vraagt Ludo zich af: het woordje diplomatie hoor je nooit, is zijn besluit.

Gie heeft de indruk dat we in 2 polen zitten: meer investeren in bewapening of nadruk leggen op onderhandelen.

Sven vindt dat we moeten oppassen met verwijten aan de mainstream media: onlangs stonden we met een interview in Humo en het is toch logisch dat ook militairen aan bod komen als het over militaire problemen gaat maar ten gronde stelt hij dat onze defensie uitgehold is en verwijst naar Luitenant-generaal Marc Thijs die het over gooien met stenen had want onze munitie is op. De munitie is nu bijbesteld maar om lichte munitie aan te vullen duurt het 2 jaar en voor zware 4 jaar. En je hebt niets aan tanks als je geen munitie hebt. Daarom moeten we meer inspanningen doen. Of we Oekraïne moeten blijven steunen, dat moet je kiezen. Hij is het er wel mee eens dat Oekraïne van geen vitaal belang is voor de EU of de NAVO en als morgen Rusland heel Oekraïne inneemt zal dat niet het einde van de EU of van de NAVO zijn. Als je zegt aan Oekraïne we stoppen ermee dan is het volgende week vrede maar dan is heel Oekraïne bezet door de Russen en als we dat niet goed vinden dan moeten we Oekraïne blijven steunen. Gie vraagt waarom een derde weg niet wordt gevolgd en er niet harder wordt ingezet op onderhandelen?

Volgens Sven wil Poetin niet onderhandelen tenzij er eerst aanvaard wordt dat hij mag behouden wat hij geannexeerd heeft. Wanneer Ludo stelt dat Biden en vroeger Johnson ook niet willen onderhandelen reageert Fiel dat zij niet moeten onderhandelen want er zijn er maar 2 die dat moeten doen en dat zijn Poetin en Zelenski. Zelenski heeft zijn 10-punten plan: nucleaire zekerheid (kerncentrale Zaporizja), voedselzekerheid op de Zwarte Zee en het terugtrekken van de Russische troepen. Er zijn pogingen ondernomen waarbij Turkije gepoogd heeft te faciliteren maar dat is niet gelukt. Zeggen dat er niet geprobeerd werd is niet juist, maar is er genoeg geprobeerd, vraagt de moderator waarop Fiel antwoordt dat dit een andere vraag is. Voor Fiel moet er in defensie en in diplomatie geïnvesteerd worden en als diplomaat voelt hij zich veel beter als hij een stok achter de deur heeft. Maar diplomatie werkt maar zo lang de 2 partijen bereid zijn om te praten en dat zijn ze nu niet. Ludo vraagt zich af of er ooit iemand Poetin gevraagd

heeft om te onderhandelen, om van hem te horen wat hij op tafel legt. Ludo vindt het moorddadig om geen initiatieven te nemen om te onderhandelen. Als Poetin wil onderhandelen, waarom doet hij het dan niet, vraagt Sven. Ludo vraagt waarom een derde partij geen initiatief zou kunnen nemen, zelfs achter de schermen, maar in de voorbije 2 jaar zag hij dat niet gebeuren.

Gie maakt van de oplopende discussie gebruik om zijn volgende vraag voor te leggen, verwijzend naar de titel van het debat van de avond : 'Naar het einde van de oorlog in Oekraïne?' en vraagt **hoe geraken we uit deze oorlog?** Elke oorlog moet eindigen, en bijna elke oorlog eindigt, aan de tafel. Welke scenario's zien de panelleden om uit deze bloedige oorlog, uit deze patstelling te komen?

Sven is redelijk sceptisch en ziet weinig actoren die invloed kunnen uitoefenen op Moscow. We hopen dat China enige matigende invloed kan uitoefenen want het is wel bezorgd voor een nucleaire escalatie maar invloed om Rusland te dwingen te gaan onderhandelen heeft ook China niet. Als wij dat willen kunnen we wel Oekraïne dwingen om te onderhandelen. De grote vrees van Sven is dat we op een bevroren conflict afstevenen. Dit is geen voorspelling maar voor hem het meest waarschijnlijke. Zolang Rusland in het offensief blijft heeft Oekraïne weinig andere keuze dan zich te verdedigen en wij, dan hen te steunen. Indien Oekraïne zelf zou beslissen om te onderhandelen omdat ze het niet meer aan kunnen dan moeten wij hun beslissing volgen. Gie vraagt of Zelenski de macht is of indien hij zo afhankelijk is van de Westerse steun dat hij ook afhankelijk is van de westerse strategie. Voor Sven bepaalt Oekraïne vooral zijn eigen strategie en veel zal afhangen van de binnenlandse politieke evolutie. Hoe lang blijft de publieke opinie geloven dat de huidige strategie de juiste is? Op korte termijn ziet hij niet veel bewegen op diplomatiek vlak.

Deelt de rest van het panel dat niet zo optimistische scenario van een bevroren conflict of zijn er mogelijkheden om beter en sneller tot een einde van deze oorlog te komen, vraagt Gie?

Ludo denkt dat het bevroren van het conflict wel zou kunnen maar de oorlogsuitgaven voor Rusland zijn zeer zwaar en indien Poetin een opening zou maken voor een staakt-het-vuren creëert hij ruimte voor diplomatie. Ook het opheffen van de sancties kan een rol spelen voor Rusland en interessanter zijn dan een dure oorlog verder te zetten. Hij wijst op de binnenlandse spanningen in Rusland als motief om de oorlog te stoppen maar ook op het groter geopolitieke plaatje waarbij de VS en zelfs China belangen hebben. Het gaat over een breder conflict dan tussen Rusland en Oekraïne.

Tom vindt dat Sven voor een groot stuk gelijk heeft maar veel zal afhangen van de binnenlandse situatie. Als de druk van de bevolking op Zelenski groter wordt zal hij moeten uitkijken naar een plan B om te onderhandelen. Het Westen kan hierbij druk uitoefenen en dan is Tom iets positiever dan Sven en denkt dat een vredesakkoord dan mogelijk is.

Fiel volgt ook Sven en vindt het positief dat er discussie mogelijk is in Oekraïne wat niet het geval is in Rusland en dat is de reden waarom we Oekraïne steunen. In de regio's waar gesneuvelde soldaten vandaan komen is het economisch nog nooit zo goed gegaan omdat de weduves en families er letterlijk afgekocht worden, wat een cynisch gevolg is van deze oorlog. Hij herhaalt dat het Oekraïne is die moet onderhandelen en wij steunen Oekraïne want wij hebben kant gekozen. Maar momenteel stropen de wapenleveringen zowel in de VS als in Europa. De NAVO levert geen metalen steun terwijl er in de EU een shift is gekomen: voor het eerst heeft de EU metalen steun verleend en wij blijven Oekraïne steunen zolang het nodig is en met wat nodig is en die wat bepaalt Oekraïne. Er zijn geen Europese of NAVO 'boots on the ground' maar we mogen Oekraïne niet laten vallen want dat zou niet volgens de waarden zijn waarvoor wij staan.

Aangezien we geen galante uitweg uit dit conflict zien en deze oorlog wellicht eerder in een bevroren toestand dan in een opgeloste toestand zal eindigen vraagt de moderator **hoe Europa er moet uitzien na de oorlog. Wordt er op dit moment gedacht aan een collectieve vredeconstructuur**, een manier om ervoor te zorgen dat dit niet opnieuw gebeurt. De grote vrees is niet dat Poetin naar Brussel komt maar zit in de

Baltische staten, in Moldavië, in kwetsbare punten langs de grens en misschien zou daar wel grensoverschrijdend gedrag kunnen komen.

Ludo vindt het verbijsterend hoe bitter weinig er nagedacht wordt over: wat na Oekraïne? Hij hoopt dat er vlg een einde komt aan deze oorlog maar om op de vraag te antwoorden wil hij terug gaan in de geschiedenis. In de jaren 70 was er een proces van diplomatie, het fameuze Helsinki-proces, waaruit de CVSE (Conferentie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa) en dan in 1990 de OVSE (Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa) zijn voortgekomen, een paneuropese veiligheidsorganisatie. De legitimiteit van de NAVO was het Warsaw-pact en toen het verdween moest de NAVO zichzelf heruitvinden. Een mogelijkheid was de OVSE tot een mini VN te hervormen. We moeten terug naar die ideeën want die hebben veel voordelen gebracht. Hij verwijst naar de 70.000 kernwapens op dat moment en de ontwapeningsakkoorden die mede onder druk van de straat werden gesloten. Er is opnieuw nood aan dergelijke paneuropese veiligheidsarchitectuur.

Gie vraagt of hij een nieuw model daarvoor ziet want de OVSE is het verleden en volgens Kathelijn Malfliet heeft Poetin dat stelselmatig gesaboteerd. Waarop Ludo stelt dat het niet alleen Poetin was maar dat ook de VS daar hun aandeel in hebben gehad. DE OVSE werd niet de paneuropese organisatie die ze had kunnen worden omdat de VS via de NAVO een veel grotere impact op het Europese gebeuren kan hebben. Hij verwijst naar de uitspraak van de eerste secretaris-generaal van de NAVO (Lord Ismay): 'What is the purpose of NATO? To keep the Russians down, the Germans out and the Americans in'. Hij koppelt dat aan de Wolfowitz-doctrine die zegt dat het de doelstelling van de VS moet zijn 'to remain the only superpower'. Zijn grote boodschap is dat we eindelijk eens zelfkritisch moeten zijn. Hij is voorstander van de ontbinding van de NAVO want een militaristische structuur en het militair industrieel complex hebben altijd een bestaansreden, een vijand nodig en dit is geen toekomst voor een veilig Europa.

Sven ziet dergelijke paneuropese veiligheidsstructuur die voor collectieve en gedeelde veiligheid moet zorgen niet zitten. Van Peter de Grote tot Stalin was Rusland geopolitiek gezien één van de Europese grootmachten maar er is geen systeem van grootmachten meer, er is nu gewoon de Europese Unie. De kern van de Europese veiligheidsarchitectuur zijn wij, met daarboven een soort extra laag de NAVO, en van die Europese veiligheidsstructuur kan Rusland nooit lid worden want daarvoor is het te groot en als het lid zou worden dan is deze structuur totaal uit evenwicht. Je kan je niet voorstellen dat Rusland meebeslist over wat er bij ons gebeurt zoals wij via de supranationale Europese Unie voor een stuk meebeslissen over wat er in Frankrijk of Duitsland gebeurt. De vraag zal zijn, na een consensueel einde van de oorlog, of Rusland een coöperatieve of goede nabuurschapsrelatie met die Europese veiligheidsarchitectuur wil die ervoor gekozen heeft een alliantie aan te gaan met de VS. En die onevenwichtige alliantie ga je niet oplossen met Rusland erbij te nemen. Indien Rusland dat wil kan die nabuurschapsrelatie in een institutionele vorm gegoten worden zoals er ooit een 'Russia-NATO Council' bestond. Dan kan er een EU-Rusland partnerschap vorm gegeven worden en kan ook de OVSE opnieuw een rol gaan spelen in die landen die niet tot één van de twee behoren (Zuid-Kaukasus en Centraal-Azië).

De moderator vraagt of een Europese veiligheid kan ontstaan indien er geen Europese staat is. Kan er gedacht worden aan een Europese staat die dan tot een goed nabuurschap zou kunnen komen met Rusland.

Sven antwoordt dat hij een Europees federalist is en als Europa ooit een federale staat wordt wil dat niet zeggen dat de lidstaten hun alliantie met de NAVO moeten opgeven. De ideale situatie is dat er een alliantie komt tussen de VS en de federale unie en een goed nabuurschap met Rusland en China maar dit is op dit moment sciencefiction.

Voor Fiel moet er na de oorlog iets komen waar we kunnen praten met Rusland want Moscow zal geen millimeter verder liggen dan nu het geval is. Hij vergelijkt het met de brexit: ze zijn uit de EU gestapt en hebben zich dan gerealiseerd dat het Kanaal nog even breed was als voor de brexit. Wat betreft de OVSE heeft die vorm gekregen omdat beide partijen inzagen dat ze de wapenwedloop niet meer aan konden en ze hebben samen beslist om de wapens naar beneden te brengen. Idealiter doen we alle kernwapens weg maar

niet alleen, dat moet samen gebeuren maar momenteel is er geen gesprekspartner. Poetin is niet bereid om te praten en er is niemand anders dan Poetin want ofwel zit je in de Goelag, ofwel zit je te dicht bij het venster ofwel krijg je slechte tee. In Oekraïne heb je een oppositie en als Zelenski verdwijnt is er een alternatief.

Tom reageert dat in Rusland Poetin de president is en dat het met hem zal zijn om te onderhandelen en met niemand anders. En dan helpt het niet een decreet uit te vaardigen dat verbiedt om met Poetin te gaan onderhandelen, wat in Oekraïne gebeurd is. Op korte termijn ziet hij dat een vredeakkoord mogelijk is maar het is aan Oekraïne en Rusland om dat op papier te zetten. Oekraïne kan winnen: het wordt, het blijft een soevereine staat, democratisch met verkiezingen en als Zelenski die wint kan hij aan de macht blijven; het grootste gedeelte van Oekraïne zal in de westerse invloedssfeer komen te liggen, iets wat Poetin niet heeft gewild; op langere termijn zelfs eventueel EU-lidmaatschap; en wij zullen veiligheidsgaranties moeten geven zodat Rusland geen tweede keer meer riskeert om een oorlog te beginnen. Dit zijn allemaal positieve punten voor Oekraïne waarmee president Zelenski kan uitpakken naar zijn bevolking als die oorlogsmoe wordt. Voor Poetin is dit ook positief want hij kan aan zijn bevolking uitleggen dat Oekraïne geen lid wordt van de NAVO en de Krim de facto Russisch zal blijven en de Dombas waarschijnlijk ook. Dit kan ook mislukken en krijgen we op korte termijn het scenario van Sven, een bevroren conflict. Op middellange termijn vindt Tom dat we Oekraïne moeten helpen met de heropbouw en dat zal waarschijnlijk weer Europa zijn die dat zal moeten betalen en niet Amerika, net zoals in Gaza. De sancties moeten dan ook geleidelijk worden opgeheven zodat Rusland perspectief ziet, dat er misschien opnieuw handel kan gedreven worden met Rusland op middel lange termijn en dat we eventueel ons gas terug kunnen aankopen. Op langere termijn sluit Tom zich aan bij wat Ludo heeft gezegd en gaat dus verder dan Sven: Rusland wenst een integratie in die Euro-Atlantische veiligheidsarchitectuur maar op gelijke voet, en als Amerika dat kan waarom zou Rusland dat niet kunnen. In Europa moeten we gaan voor een Europese veiligheid, een Europese defensie, een Europees leger en dan denkt Tom dat we de NAVO niet meer nodig hebben.

Als afsluiter vraagt de moderator: **wat zegt deze oorlog over de internationale, de globale verhoudingen?** Het unipolaire moment is voorbij, we waren op weg naar een multipolaire wereld en Gie vraagt of deze oorlog een soort definitieve kanteling is naar een multipolaire wereld of heeft deze oorlog die evolutie juist doorbroken en zijn de mogelijkheden van opkomende landen om echt een rol te spelen misschien eerder kleiner dan groter geworden?

De analyse van Sven is dat we al twintig of dertig jaar in die multipolaire wereld leven maar dat we nu pas beginnen te begrijpen wat dat betekent. De grote spelers geven uiteindelijk voorrang aan hun eigen belangen. De Chinezen steunen Rusland niet in dezelfde mate als wij Oekraïne omdat dit tegen het Chinese belang ingaat. Er is geen bipolaire, koude oorlog, wereld meer. En van de andere landen, de niet-grootmachten wedden de meesten op alle paarden tegelijk. De meeste landen (zoals Zuid-Afrika of Indonesië) volgden ons niet in de sancties tegen Rusland en dat vindt Sven normaal want dat is hoe de wereldpolitiek werkt. We moeten stoppen met te roepen dat dit een nieuwe wereldorde is want die is al dertig jaar dezelfde.

Volgens Gie is niet iedereen in het globale zuiden het ermee eens dat we al in die nieuwe wereldorde beland zijn want op heel veel vlakken blijven de machtsverhoudingen zeer ongelijk met name economisch en qua handelsstromen. Als we willen dat er een 'rules based order' blijft bestaan zullen wij, volgens Sven, daar moeten aan sleutelen. De Europese Unie zal in het globale zuiden partners moeten zoeken om de financiële economische 'global governance' te hervormen.

Tom sluit zich aan bij die multipolaire wereldorde want dat geeft meer keuze vrijheid aan die 'non alignment' landen, de ongebonden landen van het globale zuiden en daar maken ze ook gebruik van door uit verschillende walletjes te eten. Ze kunnen kritischer zijn tegenover de tanende macht Amerika en we zien dat dat al effect heeft want de BRICS bestaan, de G20 bestaat en is misschien belangrijker dan de G7 en op het vlak van de kernwapens, wat Tom heel erg persoonlijk volgt, hebben we nu een verdrag dat kernwapens verbiedt en dat door 122 landen onderhandeld en goedgekeurd is en in 2021 van kracht is geworden. Het zijn

de landen van het 'global south' die een internationaal bindend verdrag afsloten. Dat nieuws stond op pagina 13 onderaan in De Standaard en hij zegt "dat zult u niet gelezen hebben" maar het is wel revolutionair. Ludo gaat akkoord met het meeste wat gezegd werd en denkt dat die 'rules based order' de grote uitdaging is want vele landen hebben gezien dat het gedrag van het westen weinig rekening met hen houdt als het er op aan komt. Hij spreekt van 'double standards'. En dan trekt hij het open naar die andere oorlog waarover we het moeten hebben in Gaza. Hij noemt het geen oorlog maar een genocide en wijst op een enorm contrast: we hebben al een dertiende sanctie pakket maar Europa slaagt er niet in om eindelijk eens op te roepen voor een staakt-het-vuren. De wereld ziet dat en op die manier ondergraaft Europa compleet zijn moreel gezag. Hij waarschuwt er ook voor dat we heel het naoorlogse systeem door ons gedrag ondergraven. De moderator vraagt tot slot aan Fiel of België en de NAVO naar meer gelijkheid streven in deze multipolaire wereld en Fiel bevestigt dat dit iets is waar België naar streeft. Wat betreft Gaza pleit België binnen de NAVO en binnen de EU voor een onmiddellijk staakt-het-vuren, voor een twee-staten oplossing, iets wat Europa niet doet. België vindt dit een spijtige zaak maar we zijn met 27 en ons buitenlands beleid vereist unanimititeit. België pleit dan ook voor de afschaffing van deze unanimititeit. Wat de 'double standards' betreft haalt hij er Gaza opnieuw bij en stelt dat België helemaal niet vindt dat Israël die operatie mag voeren zoals het die voert maar we hebben evenveel 'leverage' op Israël als op Rusland. Hij is niet zeker of die multipolaire wereldorde multipolair blijft want hij heeft het gevoel dat die meer naar een bipolaire wereldorde balanceert met nieuwe polen, China en het westen, met wie er ook de leiding heeft, en hij is er niet zo zeker van dat Rusland nog helemaal los staat van China. Waar hij schrik voor heeft is, dat eens het vechten in Oekraïne stopt, Afrika het volgende slachtoffer riskeert te worden. Er zijn niet alleen de Wagner mensen die daar rond lopen maar er zijn belangen, economische belangen, multinationals die geen rekening houden met Afrika waar de oorlogen doorgaan. Oost-Congo is al 30 jaar bezig en dat komt ook niet in de gazet. Nochtans zijn daar al veel meer doden gevallen dan in Oekraïne.

De laatste minuten zijn voor vragen of opmerkingen uit de zaal met korte reacties van achter de tafel.

Tom reageert op een vraag over Poetin met de opmerking dat Poetin nog steeds woest op ons is en dat als we hem uit Oekraïne zouden duwen, wat het meest faire zou zijn, hij dan niet naar zijn Kremlin zal terug wandelen en sorry zeggen dat hij zich vergist heeft, want als hij dat doet is hij politiek dood en wordt hij fysiek gelyncht. In de internationale politiek gaat het over macht en dat zijn we vergeten. John Mearsheimer geeft daarover het beeld van een klein aapje en een grote gorilla. Wanneer dat klein aapje met een stok in de ogen van die grote gorilla peutert moet dat klein aapje niet verschieten dat het een grote mep terugkrijgt. Voor alle duidelijkheid, voegt Tom eraan toe, dat het klein aapje hier Oekraïne is en die grote gorilla Rusland. We zijn vergeten hoe de internationale politiek werkt. Wat Poetin kan doen als hij wordt teruggeduwd, wat hij echter niet zal laten gebeuren, is dat hij van zijn 6.000 kernwapens er één van kan gebruiken in Oekraïne. De wereld zal dan niet vergaan, die 'mushroom cloud' zal via Tiktok viraal gaan en Sholtz zal in zijn broek schijten en geen enkel wapen meer aan Oekraïne geven. Dat vindt Tom nog het beste scenario want indien we hard reageren is het een nucleaire oorlog en dan is het gedaan met de Louis Paul Boon Stichting lezingen (hij bedoelt natuurlijk de Louis Paul Boonkring).

Op een vraag over de sancties antwoordt Fiel dat als er onderhandeld wordt die sancties daar deel van zullen uitmaken en indien Poetin zich dan niet aan zijn woord houdt blijven de sancties gelden. Met een staakt-het-vuren gaan die sancties niet automatisch weg maar in het beste geval worden die gradueel afgebouwd.

Tom reageert op een vraag over democratie in de wereld en stelt als we moeten stoppen met relaties te hebben met landen die niet democratisch zijn we dan moeten stoppen met relaties met de helft van de wereld. We moeten ons niet te veel moeien met het interne binnenlandse regime van andere landen. Hij heeft daar lang over nagedacht en getwijfeld maar nu weet hij het. Binnenkort is China de nummer 1 en hij vraagt of wij zouden willen dat China ons hier met het vingertje komt zeggen hoe wij ons politiek systeem moeten inrichten. Hij denkt het niet en vindt dan ook dat wij niet met ons vingertje in China moeten gaan zwaaien en zeggen hoe hun politiek systeem er moet uitzien. Dat moet van onderuit komen, besluit hij.

De laatste vraag is over de democratie en het gevaar dat ze naar extreemrechts kantelt. Ludo stelt dat hij het discours over de waarden niet aanhangt en verwijst naar Gaza waarop Gie reageert dat je moet oppassen dat je niet besluit dat we geen waarden moeten hebben en dat je ervoor moet vechten anders verlies je alles en daar is Ludo het mee eens. Maar hij stelt dat de militarisering die nu gaande is en zich ent op de nieuwe koude oorlog en de oorlog in Oekraïne in de geschiedenis altijd gepaard gaat met groeiend autoritarisme en dat komt op dit ogenblik in Europa van extreemrechts.

Tot slot stelt Fiel dat democratie het minst slechte is wat we hebben en daar moeten we ons aan vasthouden. Hij houdt ook zijn hart vast voor november maar onze vrienden in Polen hebben getoond dat het ook omgekeerd kan. Extreemrechts is een groot probleem, haalt 30 % in de peilingen maar dat wil ook zeggen dat 70 % het daar niet mee eens is en dat blijft de meerderheid.

Ter afronding vond de moderator het een heel boeiend debat en bedankt de 4 mensen achter de tafel die vanuit een heel verschillende hoek komen maar bereid waren om met elkaar van gedachten te wisselen. Dat ze mekaar ook kunnen bevruchten vindt Gie heel hoopgevend en een waarde waarvoor we moeten blijven vechten. Dat het publiek ook zo betrokken was bij dat debat vindt hij ook heel mooi en dat toont aan dat het niet een zaak is van experts en afgevaardigden maar dat de democratie een zaak is van burgers en dat tonen jullie door hier te zijn, door betrokken te zijn en verder te vechten voor een democratisch België maar ook voor een democratische wereld.